

Innst. S. nr. 109

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument nr. 8:23 (2004-2005)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om å innføre en ordning med økonomisk støtte fra staten til bistandsadvokat for norske statsborgere som blir utsatt for kriminelle handlinger i utlandet

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsrepresentant Jan Simonsen har den 17. november 2004 fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag, eller foreta nødvendige regelendringer, slik at de samme reglene for å få økonomisk støtte til bistandsadvokat som i dag gjelder i Norge, også gjøres gjeldende for norske statsborgere som mener seg utsatt for overgrep i utlandet."

I begrunnelsen for forslaget vises det til at det bør være den norske stats plikt å ta vare på sine innbyggere uansett hvor i verden de befinner seg. Det finnes ikke saklige argumenter for at de reglene som gjelder for hjelp til bistandsadvokat i Norge, ikke skal gjelde dersom det påståtte overgrepet har skjedd i et annet land. Det fremmes derfor forslag om at de samme reglene for økonomisk støtte til bistandsadvokat som gjelder for påståtte overgrep som har funnet sted i Norge, der saken reises for norske domstoler, også må gjelde når det påståtte overgrepet har skjedd i et annet land, og den sannsynlige gjerningsmannen blir stilt for et annet lands domstol.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lede-

ren Trond Helleland, Linda Cathrine Hofstad og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, viser til det fremlagte forslaget fra representanten Jan Simonsen om å innføre en ordning med økonomisk støtte fra staten til bistandsadvokat for norske statsborgere som blir utsatt for kriminelle handlinger i utlandet. Komiteen viser også til brev fra justisdepartementet datert 6. desember 2004. Brevet følger vedlagt denne innstillingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at departementet legger til grunn at straffeprosesslovens bestemmelser om bistandsadvokat (kapittel 9 a) bare gjelder saker som behandles av norske domstoler. Videre at det legges til grunn at straffbare handlinger som er begått i utlandet, i en del tilfeller kan forfølges i Norge, jf. straffeloven § 12 nr. 3 og 4.

Flertallet er kjent med at norske borgere som er fornærmet i straffesaker som behandles for domstoler i utlandet, i mange land har samme rett til advokatbistand etter dette landets regler som landets egne borgere i tilsvarende situasjon. Flertallet mener at i mange situasjoner er dette den beste løsningen da lokale advokater er de som best kjenner landets rettsregler og ikke minst kjenner dets språk og kultur.

Imidlertid vil flertallet vise til at ikke alle land har samme ordning med advokatbistand for fornærmede som Norge. I slike tilfeller får ikke fornærmede i dag dekket sine behov på en tilfredsstillende måte.

Flertallet er kjent med at Fornærmedeutvalget har fått i mandat å vurdere om den norske bistandsadvokatordningen også bør omfatte enkelte saker der norske borgere blir utsatt for grove lovbrudd i utlandet. Flertallet

tallet vil avvente dette arbeidet, men vil allerede nå signalisere at det er et behov for at fornærmede i de mest alvorlige straffesaker får mulighet til advokatbistand i saker som behandles for utenlandske domstoler.

På denne bakgrunn foreslår flertallet at Dokument nr. 8:23 (2004-2005) vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det allerede nå må tas et initiativ fra Regjeringen for å få endret regelverket på dette området. Man har sett flere eksempler på at norske innbyggere får mangelfull bistand fordi den straffbare handlingen de ble utsatt for, skjedde i utlandet.

Disse medlemmer mener at rene rettferdighets hensyn tilsier at retten til bistandsadvokat ikke bør være avhengig av i hvilket land den straffbare handlingen skal pådømmes. Det er dessuten uheldig i seg selv at dagens regelverk er koblet til lov om fri rettshjelp der den aktuelle advokathjelpen innvilges på et svært skjønsmessig grunnlag, og der noen også får negativt vedtak både i første og andre instans mens straffesaken faktisk går for en utenlandsk domstol. At det rent straffeprosessuelt er slik at den norske ordningen med bistandsadvokat ikke passer like godt inn i alle andre lands rettssystemer, må forsøkes løst i det enkelte tilfelle, og må uansett tilstrebes å gå minst mulig ut over ofrene.

Disse medlemmer mener at straffeprosessloven bør inneholde en bestemmelse om at norsk bistandsadvokat må oppnevnes dersom det enkelte lands rettssystem ikke allerede tilkjenner offeret advokatbistand tilsvarende den norske ordningen. Dessuten må en slik regel gjelde så langt det er praktisk mulig innen det enkelte lands rettssystem.

Disse medlemmer viser til at ekstraavgifter i forbindelse med en slik reform bør være minimale da justisministeren i spørretimen den 8. mai 2002 opplyste om at klager på dagens ordning er "en håndfull". En rett til bistandsadvokat i forbindelse med straffesaker i utlandet vil dessuten kunne frigjøre saksbehandlingstid og sånn sett innebære en effektivisering.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å legge frem lovforslag som gir den samme rett til bistandsadvokat i utlandet som i Norge, så langt dette er straffeprosessuelt mulig i forhold til utenlandsk rett."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Stortinget ber Regjeringen om å legge frem lovforslag som gir den samme rett til bistandsadvokat i utlandet som i Norge, så langt dette er straffeprosessuelt mulig i forhold til utenlandsk rett.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:23 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om å innføre en ordning med økonomisk støtte fra staten til bistandsadvokat for norske statsborgere som blir utsatt for kriminelle handlinger i utlandet - vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. februar 2005

Trond Helleland
leder

Gunn Karin Gjøl
ordfører

Vedlegg

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 6. desember 2004

Dokument nr. 8: 23 (2004-2005). Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om å innføre en ordning med økonomisk støtte fra staten til bistandsadvokat for norske statsborgere som blir utsatt for kriminelle handlinger i utlandet

Jeg viser til justiskomiteens brev 30. november 2004 der departementet bes om å uttale seg om forslaget i Dokument 8: 23 (2004-2005).

Stortingsrepresentant Jan Simonsen ønsker at de samme reglene som gjelder for økonomisk støtte til bistandsadvokat som i dag gjelder i Norge, også skal gjelde for norske statsborgere som mener seg utsatt for overgrep i utlandet.

Spørsmålet om den norske bistandsadvokatordningens geografiske virkeområde er ikke uttrykkelig regulert, og er heller ikke omtalt i forarbeider, rundskriv eller påtaleinstruks. I saken referert i Rt. 1992 side 1067 heter det i lagmannsrettens avgjørelse at spørsmålet er tvilsomt, men at ordningen trolig gjelder for etterforskning som norsk politi foretar i saken. Professorstipendiat Anne Robberstad heller til at bistandsadvokat også bør kunne oppnevnes etter norske regler når hele etterforskningen skjer i utlandet (Bistandsadvokaten, 2003 s. 89-90).

Departementet legger til grunn at straffeprosesslovens bestemmelser om bistandsadvokat (kapittel 9 a) bare gjelder for saker som behandles av norske domstoler. Prinsippet følger etter departementets syn av lovens system. Retten til advokatbistand inntre i nærmere oppregnede "saker", jf. straffeprosessloven § 107 a første ledd første punktum. Det er naturlig å forstå dette som saker som skal behandles i Norge.

Straffbare handlinger som er begått i utlandet, kan i en del tilfeller forfølges i Norge, jf. straffeloven § 12 nr. 3 og 4. En norsk kvinne blir for eksempel voldtatt av en nordmann/utlending på ferie i utlandet, og sak reises i Norge. I slike tilfeller vil fornærmede ha rett til å få oppnevnt advokat etter straffeprosessloven kapittel 9 a dersom de øvrige vilkårene er oppfylt. Også en som ikke er norsk statsborger, men som er fornærmet i en sak som går for norske domstoler, vil ha rett til bistandsadvokat etter de norske reglene.

På samme måte antar departementet at norske borgere som er fornærmet i straffesaker som behandles av domstoler i utlandet, har samme rett til advokatbistand etter dette landets regler som landets egne borgere i tilsvarende situasjon har. Det kan være gode grunner til å opprettholde en slik ordning. Det er de lokale advokatene som kjenner landets rettsregler best (både de strafferettslige og de straffeprosessuelle reglene), og ikke minst kjenner de språket og kulturen. Departementet legger videre til grunn at utlandets regler kan begrense hvilke oppgaver en norsk advokat kan utføre i saken.

Ikke alle land har samme ordninger for advokatbistand til fornærmede som Norge. Departementet er kjent med at det kan oppleves som en belastning for den enkelte fornærmede at ordningen i det landet saken behandles, ikke er like god som den norske. En endring av dagens ordning reiser imidlertid prinsipielle spørsmål som bør vurderes grundig. For eksempel må det vurderes hvilke lovbrudd som skal gi grunnlag for en rett til bistand fra norsk advokat når straffesaken behandles i utlandet, og hvilke oppgaver det skal gi dekning for. På denne bakgrunn har departementet bedt Fornærmedeutvalget vurdere om den norske bistandsadvokatordningen også bør omfatte enkelte saker der norske borgere blir utsatt for grove lovbrudd i utlandet. Jeg vil derfor ikke gå inn for endringer på dette området nå.

Selv om man avventer vurderingen av bistandsadvokatordningens virkeområde først etter at utvalget har lagt frem sin utredning, er det andre måter å gi fornærmede i konkrete saker økonomisk støtte til advokatbistand på. Hvis vedkommende land ikke har en bistandsadvokatordning, og handlingen er så grov at den ville gitt rett til bistandsadvokat etter den norske straffeprosessloven hvis den hadde funnet sted i Norge, vil norske myndigheter kunne dekke bistandsadvokat i saken i medhold av rettshjelpsloven. Bistanden vil for eksempel kunne omfatte utgifter til reise og opphold for fornærmede og eventuell ledsager, eller utgifter til nødvendig oversettelse av politidokumenter.

Jeg kan for øvrig opplyse om at informasjon om reglene for bl. a. rettshjelp i utlandet vil bli lagt ut på departementets hjemmeside.

